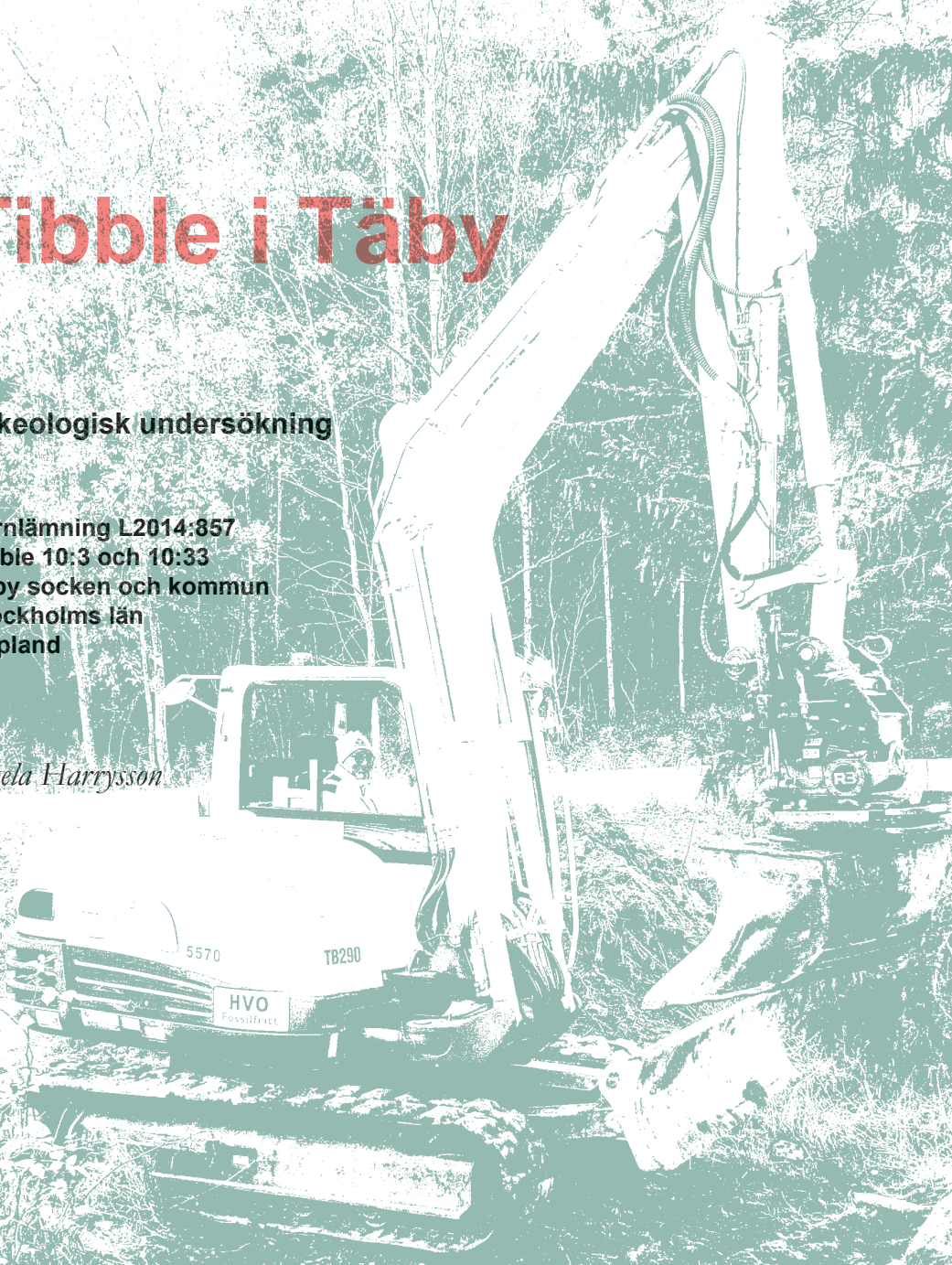

Tibble i Täby

Arkeologisk undersökning

**Fornlämning L2014:857
Tibble 10:3 och 10:33
Täby socken och kommun
Stockholms län
Uppland**

Ingela Harrysson

Tibble i Täby

Arkeologisk undersökning

Fornlämning L2014:857
Tibble 10:3 och 10:33
Täby socken och kommun
Stockholms län
Uppland

Ingela Harrysson

Denna rapport har framställts av ett företag
vars miljöledningssystem är certifierat enligt ISO 14001
av Svensk Certifiering Norden AB.

Utgivning och distribution:
Stiftelsen Kulturmiljövård
Stora Gatan 41, 722 12 Västerås
Tel: 021-80 62 80
E-post: info@kmmmd.se

© Stiftelsen Kulturmiljövård 2022

Samtliga foton av Ingela Harryson om inget annat anges.

Omslag: Framschaktning av undersökningsområdet i Tibble.

Upphovsrätt, där inget annat anges, enligt Publik Licens 4.0 (CC BY)
<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0>

Lantmäteriets kartor omfattas inte av ovanstående licensiering.
Kartor ur allmänt kartmaterial © Lantmäteriet. Medgivande 951324.

ISBN 978-91-8041-062-5

Innehåll

Sammanfattning	5
Inledning	5
Antikvarisk bakgrund	5
Syfte och metod	6
Resultat	6
Utvärdering	10
Referenser	10
Otryckta källor	10
Litteratur	10
Tekniska och administrativa uppgifter	11
Bilagor	12
Bilaga 1. Schakttabell	12
Bilaga 2. Anläggningstabell	12

Figur 1. Undersökningsområdet markerat med en blå ring. Utdrag ur Terrängkartan. Skala 1:50 000.

Sammanfattning

Stiftelsen Kulturmiljövård (KM) har utfört en arkeologisk undersökning av en stensättning inom gravfältet L2014:857 i Täby socken i Stockholms län. Gravfältet har delundersökts vid flera tillfällen, bland annat i samband med arbeten för Roslagsbanan. Den nu aktuella undersökningen föranleddes av att Täby kommun ska ändra sträckning på den gång- och cykelväg som löper genom gravfältet.

Vid den arkeologiska undersökningen togs en cirka 35 m² stor yta upp och den från förundersökningen identifierade anläggningen undersöktes. Den förmodade stensättningen visade sig dock bestå av dumpmassor lagda i en höglignande formation. Sannolikt härrör massorna från när Täby kommun utan antikvarisk medverkan, under tidigt 1970-tal, förberedde ytan för gång- och cykelvägen ner mot Täby centrum. Inga andra anläggningar framkom inom den uppschaktade ytan.

Inledning

Stiftelsen Kulturmiljövård (KM) har utfört en arkeologisk undersökning av en förmodad stensättning inom gravfältet L2014:857 i Täby socken. Den arkeologiska undersökningen som utfördes under hösten 2021 föranleddes av att Täby kommun ska ändra sträckningen för den gång- och cykelväg som löper mellan Grindtorp och Täby centrum. Beställare var Täby kommun som också stod för kostnaderna för den arkeologiska undersökningen.

Antikvarisk bakgrund

Den höjdsträckning där gravfältet är beläget är kringskuret av Roslagsbanan och Täby centrum i norr, Grindstorps bebyggelse i söder samt Täby allé i öster. Gravfältet karterades första gången 1927 av Ivar Schnell (ATA 2230/27) och är beläget inom bebyggelseenheten för Tibble by eller gård. Enhetens äldsta skriftliga belägg är från 1344 som *Thighbile* (Ortnamnsregistret). Bytomten (L2014:538) som är borttagen, möjligen utan arkeologisk undersökning (KMR), utgör en del i ett i övrigt fornlämningsrikt område. I anslutning till den nu aktuella fornlämningen finns flertalet gravfält varav flera är undersökta och borttagna. För mer ingående redovisning av fornlämningsmiljön, se till exempel Hartzell 2021.

Undersökningsområdet var beläget i den sydöstra delen av gravfältet öster om en vägbank (L2021:3247) på cirka 40 meter över havet (figur 2). Ytan som togs upp var cirka 35 m² stor och låg delvis i östsluttning med en vegetationsnivå bestående av gräs där stenar kunde anas under gräset. Innan undersökningen växte centralt i anläggningen en större björk.

Syfte och metod

Vid den arkeologiska förundersökningen, som genomfördes i maj 2021, framkom gravar på var sida av gång- och cykelvägen (Hartzell 2021). Syftet med föreliggande undersökning var att undersöka grav 3 som påträffades vid förundersökningen. Vid undersökningen skulle eventuella fornfynd tas till vara och graven skulle sättas i ett sammanhang med tidigare undersökta anläggningar inom gravfältet. Fältarbetet inleddes med att ett schakt togs upp med god marginal kring den förmodade anläggningen. Vegetationsskiktet, som bestod av cirka 0,1 meter tjock grässvål, banades av och därefter rensades anläggningen fram för hand. Större stenar lyftes bort med hjälp av maskin och dumpmassorna placerades på en av Täby kommun anvisad plats. Schakt och konstruktion mättes in med GPS, fotograferades i lod och med snedfoto. Marken har efter avslutat fältarbete inte återställts mer än att ojämnheter har planats ut.

Innan fältarbetet startade hade en större björk som växte mitt i lämningen sågats ner.

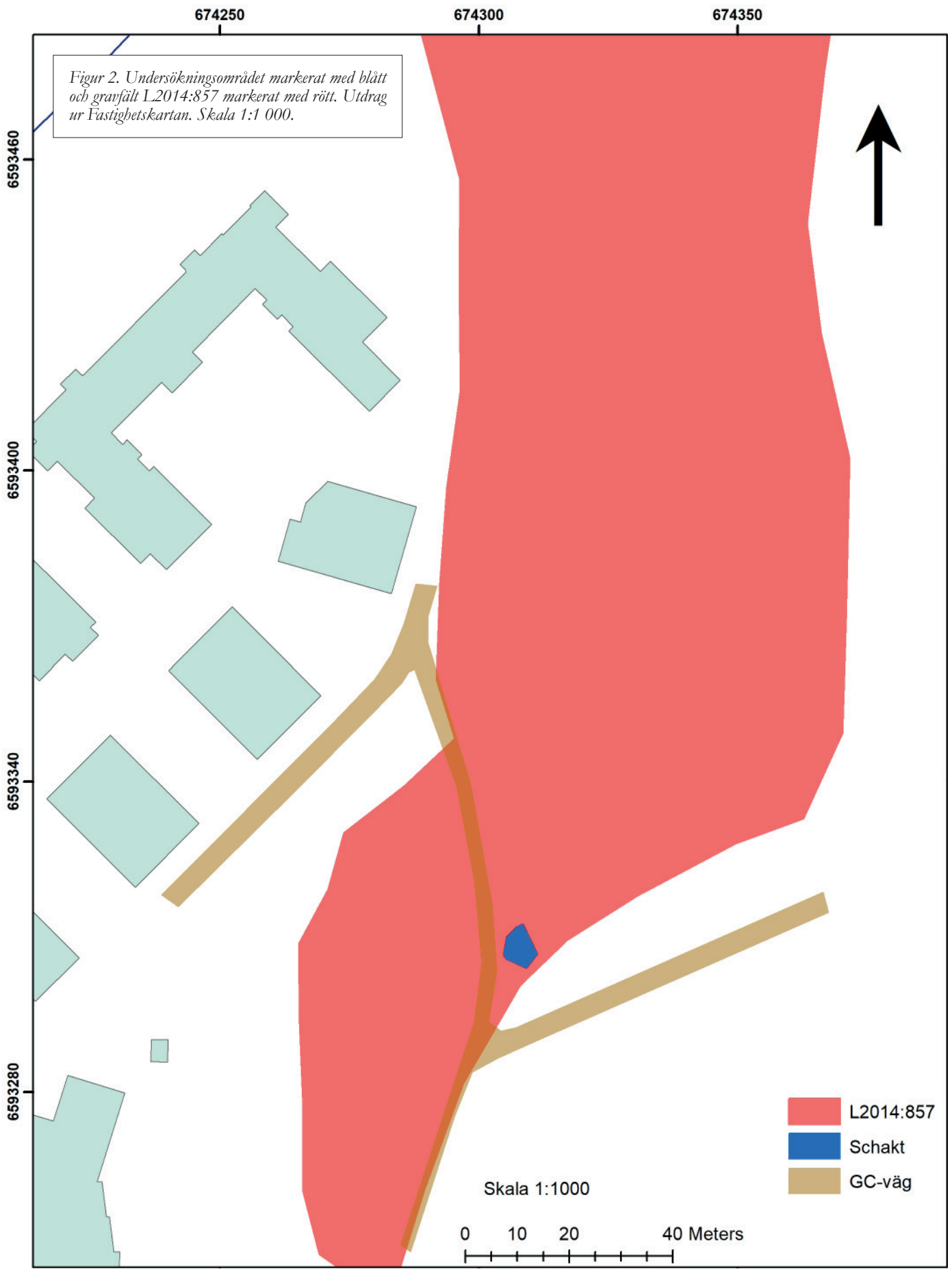
Resultat

Under vegetationsskiktet framkom en samling med stenar där den östra delen utgjordes av större stenar, cirka 0,6–0,8 meter stora. Mellan stenarna fanns håligheter och lös humös sand. Innanför de större stenarna fanns ett skikt av tätt liggande, mindre stenar, cirka 0,2–0,3 meter stora. Stenarna var täckta av ett lager av humös sand som övergick i flera olika omrörda jordarter som sand, grus och lera. Den omrörda jordblandningen fanns också under stenarna. Undergrunden bestod av morän. I västra kanten av sten-samlingen påträffades en nedgrävd cementplint (figur 3–4).

Vid den tidigare utförda förundersökningen gick det, på grund av den stående björken, inte att få tillräckligt stor överblick över ytan som vid den nu aktuella undersökningen då allt kunde banas av. Samlingen med större stenar i ytterkant, och med en tätare samling av mindre stenar innanför, såg i schakten som togs upp vid förundersökningen mycket gravlik ut (Hartzell 2021:13). Det visade sig dock vid nu aktuell undersökning att samlingen med stenar inte utgjorde någon stensättning, utan var ditplacerad vid ett betydligt senare tillfälle. Stenarnas placering i omrörda jordmassor och avsaknaden av fornfynd gör att tolkningen som stensättning utgår.

Sannolikt hör stenarna samman med från när Täby kommun under tidigt 1970-tal beredde den första gångvägen från Grindtorp ner mot Täbycentrum. En vägbank av grus lades då ut för att förbättra gångstråket och ett staket sattes upp. Arbetet skedde utan antikvarisk medverkan och det är mycket troligt att stenarna vid detta tillfälle rubbades ur sitt ursprungliga läge, kanske från en gravs överbyggnad, för att ge plats åt gångvägen. År 1975 utfördes en arkeologisk undersökning i syfte att dokumentera de skadade gravarna. Vid undersökningen, då två gravar undersöktes, konstaterades dessutom att ytan för gångstråket hade banats av (Hemmendorf 1975). På fotona i rapporten syns dels de svårt skadade gravarna, dels det stängsel som hade placerats längs med gångvägen – samma staket som den nedgrävda cementplinten tillhör (figur 5). Idag är staketet ersatt av en gärdesgård.

Inget av antikvariskt intresse framkom inom undersökningsområdet.

674310

Figur 3. Schaktplan över undersökningsområdet där de påträffade större stenarna markerats med grått. Skala 1:200.

6593320

- Schakt
- Sten
- Stubbe
- L2014:857
- GC-väg
- Cementrör

Skala 1:200
0 2,5 5 10 Meters

Figur 4. Samlingen med stenar från väster. Stubbe (t.v.) och cementplint (t.h.) markerade.

Figur 5. Foto ur Hemmendorf 1975.

Utvärdering

Den arkeologiska undersökningen har utförts i enlighet med undersökningsplanen avseende tidsåtgång, metodik och kostnader. Resultatet från den arkeologiska undersökningen motsvarade dock inte resultatet från förundersökningen. En förklaring till den tolkning som gjordes vid förundersökningen är att vid detta tillfälle stod björken kvar mitt i anläggningen, vilket innebar att endast mindre schakt kunde tas upp för att inte riskera att trädet skulle välta. Vid slutundersökningen var trädet fällt och en betydligt större yta kunde öppnas upp och undersökas. Det sammantagna resultatet från undersökningen med omrörda jordmassor och avsaknaden av fornfynd tillsammans med de iakttagelser som gjordes 1975 gör att lämningen utgår som grav.

Referenser

Otryckta källor

Hemmenndorf, O. 1975. UP. Täby sn. Tibble. fornl 135. ATA 2489/75.

Schnell, I. 1927. Gravfältskarta. ATA 2230/27.

Kulturmiljöregistret (KMR)

<https://www.raa.se/>

Ortnamnsregistret. Institutet för språk och folkminnen

<https://www.isof.se/sprak/namn/ortnamn/ortnamnsregistret.html>

Litteratur

Hartzell, L. 2021. *Tibble i Täby. Gravar och vägbank*. Arkeologisk förundersökning i avgränsande syfte. Stiftelsen Kulturmiljövård rapport 2021:75.

Tekniska och administrativa uppgifter

<i>Stiftelsen Kulturmiljövård projektnr:</i>	KM21157
<i>Länsstyrelsen dnr, beslutsdatum:</i>	431-59994-2021, 2021-09-22
<i>Kulturmiljöregistret uppdragsnr:</i>	202101530
<i>Typ av undersökning:</i>	Arkeologisk undersökning
<i>Undersökningsperiod:</i>	25–26 oktober 2021
<i>Personal:</i>	Ingela Harrysson (projektledare) Michael Schneider Francesco Lomartire (maskinist)
<i>Landskap:</i>	Uppland
<i>Län:</i>	Stockholm
<i>Kommun:</i>	Täby
<i>Socken:</i>	Täby
<i>Fastighet:</i>	Tibble 10:3 och 10:33
<i>Fornlämning:</i>	L2014:857
<i>Fastighetskarta:</i>	65G 9HS Täby
<i>Koordinatsystem:</i>	Sweref 99 TM
<i>Koordinater:</i>	X6593282/Y674299
<i>Höjdsystem:</i>	RH 2000
<i>Inmätningmetod:</i>	RTK-GPS
<i>Dokumentationshandlingar:</i>	Inga dokumentationshandlingar utöver denna rapport.
<i>Fynd:</i>	Inga fynd påträffades.

Bilaga 1. Schakttabell

Schakt	Area (m ²)	Djup (m)	Beskrivning
1000	35	0,1–0,3	Beläget i östsluttning. Vegetationslager bestående av gräs, ca 0,1 m tjockt. Därunder huvudsakligen silt med klumpar och stråk av sand, grus och lera. Centralt i schaktet samling med stenar. Undergrund silt morän.

Bilaga 2. Anläggningstabell

Anl	Typ	Längd (m)	Bredd (m)	Höjd (m)	Beskrivning
1018	Utgår	3,0	3,0	0,1–0,4	Samling med stenar som vid undersökning visade sig vara dumpmassor. Utgår som anläggning.